ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการ

Factors Impacting Operational Efficiency and Sustainability of the Cooperative Education Programme in Educational Institutions and Workplaces

สุภี เชื่อนโพธิ์[1] และสมใจ บุญหมื่นไวย[1]

Received: May, 2015; Accepted: June, 2015

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาและประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการ และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาและประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้บริหารหน่วยงานสหกิจศึกษาในสถาบันการศึกษา จำนวน 49 คน และผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรบุคคลในสถานประกอบการ จำนวน 224 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) ในภาพรวม สถาบันการศึกษาเห็นด้วยกับปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนสถานประกอบการเห็นด้วยกับปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนมากที่สุดในสถาบันการศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านบทบาทของผู้นิเทศงานสหกิจศึกษา ส่วนในสถานประกอบการ ได้แก่ ปัจจัยด้านการประเมินผล และการสื่อสารข้อมูลย้อนกลับ 3) ในสถาบันการศึกษาปัจจัยการดำเนินงาน

[1] *1592/12 หมู่บ้านอินโทร สุรนารายณ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000*

[2] *คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา*

E - mail : supee_puy@hotmail.com

สหกิจศึกษาทุกด้านมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในสถานประกอบการพบว่าปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างยั่งยืนในสถานประกอบการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านมีความรู้ความเข้าใจในพันธกิจสหกิจ ปัจจัยด้านความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และปัจจัยด้านการประเมินผลและสื่อสารข้อมูล

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ; ความยั่งยืน; สหกิจศึกษา

Abstract

The purposes of this study were to examine the factors impacting operational effectiveness and sustainability of the cooperative education programme in educational institutions and workplaces. Data was collected from 49 managers in the cooperative education programme and 224 human resource department managers by questionnaires. The statistic methods used to analyze the data included frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple correlation and multiple regression. The result showed that: 1) all factors had an impact on work effectiveness and sustainability of the cooperative education programme in aspect of the educational institution as well as workplace rated as high in the overall agreement 2) the roles of job advisor academic and job supervisor in aspect of educational institution and the monitoring evaluation and feedback in aspect of workplace had high positive relationship with work effectiveness and sustainability of cooperative education progamme 3) Co-op mission knowledgement, stakeholder's cooperation, monitoring evaluation and feedback in aspect of workplace had positive effect on operational effectiveness and sustainability of the cooperative education programme.

Keywords: Efficiency; Sustainability; Cooperative Education

บทนำ

สหกิจศึกษา (Cooperative Education) เป็นระบบการศึกษาที่เน้นการปฏิบัติงานในสถานประกอบการอย่างมีระบบ โดยจัดให้มีการเรียนในสถานศึกษาร่วมกับการจัดให้นักศึกษาไปปฏิบัติงานจริง ณ สถานประกอบการงานที่นักศึกษาปฏิบัติจะต้องตรงกับสาขาวิชาของนักศึกษา และเน้นการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์จากการทำงานจริงเป็นหลัก (Work Based Learning) ควบคู่กับการจัดทำโครงการ (Project) ที่มีประโยชน์ต่อสถานประกอบการ เช่น การปรับปรุง หรือการเพิ่มประสิทธิภาพ หรือการแก้ปัญหา

ของกระบวนการทำงาน ซึ่งนักศึกษาสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ภายใน 4 เดือน ทำให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ประสบการณ์ทำงาน และมีคุณภาพตรงตามที่สถานประกอบการต้องการมากที่สุด (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2553) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาระบบสหกิจศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บัณฑิตมีความสมบูรณ์พร้อมมีคุณภาพและคุณลักษณะที่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างทุกองค์กรที่เกี่ยวข้อง และกำหนดวัตถุประสงค์ไว้คือ 1) เพื่อพัฒนาบัณฑิตทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ให้มีคุณลักษณะและสมรรถนะที่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ 2) เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นภาคผู้ผลิตบัณฑิต ได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์กับสถานประกอบการและเกิดการบูรณาการความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การวิจัย และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ 3) เพื่อให้สถานประกอบการได้รับประโยชน์จากโครงงาน หรืองานที่นักศึกษาปฏิบัติ อีกทั้งใช้ประโยชน์จากสหกิจศึกษาเป็นแนวทางหนึ่งในการสรรหาและพัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ 4) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสหกิจศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาพบว่า จุดแข็งของสหกิจศึกษาคือ ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีนโยบายสนับสนุนหลักสูตรสหกิจศึกษาที่ชัดเจน บัณฑิตที่ผ่านหลักสูตรสหกิจศึกษามีศักยภาพและสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ และมีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาอุดมศึกษาที่มีแนวโน้มที่จะเชื่อมโยงการทำงานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการวิเคราะห์จุดอ่อนพบว่า ปัญหาที่สำคัญคือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และสถานประกอบการที่ยังไม่เห็นประโยชน์ของระบบสหกิจศึกษา อีกทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานทำให้ไม่มีความต่อเนื่องของบุคลากรในสายปฏิบัติการที่ดำเนินงานเกี่ยวกับสหกิจศึกษาของทุกส่วนงาน ไม่มีการจัดการความรู้เกี่ยวกับสหกิจศึกษา และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องขาดแรงจูงใจในการดำเนินงานสหกิจศึกษา ทำให้รู้สึกว่าเป็นภาระในการเข้าร่วมดำเนินงานสหกิจศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการดำเนินงานสหกิจศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาข้างต้นพบว่า ปัญหาของการดำเนินงานสหกิจศึกษาส่วนใหญ่ เกิดจากกระบวนการบริหารจัดการภายในองค์กรหรือหน่วยงาน เนื่องจากแต่ละหน่วยงานต่างก็มีรูปแบบการบริหารจัดการและเป้าหมายในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน รวมทั้งผู้บริหารหรือบุคคลที่รับผิดชอบงานสหกิจศึกษามีความรู้ความสามารถและความเข้าใจในหลักการและแนวคิดของสหกิจศึกษาแตกต่างกันไปด้วย ถึงแม้การดำเนินงานสหกิจศึกษาจะเกิดขึ้นในประเทศไทยมานาน แต่ก็ยังมีปัญหาในการดำเนินงานสหกิจศึกษาอยู่เสมอ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาไปสู่การดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการหน่วยงานสหกิจศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้การดำเนินงานสหกิจศึกษามีประสิทธิภาพและพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานสหกิจศึกษาในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาและประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการ

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาและประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการ

3. เพื่อศึกษาการดำเนินงานสหกิจศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดให้ปัจจัยในการดำเนินงานสหกิจศึกษาเป็นตัวแปรอิสระ ซึ่งประกอบด้วย 11 ปัจจัย โดยมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละตัวแปร ดังนี้

1. ภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างชัดเจน (Government Support) หมายถึง หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานสหกิจศึกษา ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และกรมสรรพากรให้การสนับสนุนการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ มีการตั้งหน่วยงานและกำหนดผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษาและวิทยาลัยชุมชน ประสานและส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และศักยภาพของนักศึกษา ซึ่งสหกิจศึกษาถือเป็นโครงการที่สำคัญที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บัณฑิตมีคุณภาพและศักยภาพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ด้านกรมพัฒนาฝีมือแรงงานและกรมสรรพากรมีนโยบายสนับสนุนให้สถานประกอบการเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาฝีมือแรงงานให้มากยิ่งขึ้น โดยการใช้มาตรการจูงใจด้านการยกเว้นและลดหย่อนภาษีอากรสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมนักศึกษาสหกิจศึกษาให้กับสถานประกอบการที่รับนักศึกษาเข้าฝึกและปฏิบัติงานสหกิจศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

2. ผู้บริหารระดับสูงให้การสนับสนุน (Top Management Support) หมายถึง บุคคลที่มีอำนาจตัดสินใจให้การสนับสนุน การดำเนินงานสหกิจศึกษาในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการให้ความสำคัญในการดำเนินงานสหกิจศึกษา มีการกำหนดนโยบายสนับสนุนอย่างชัดเจน จัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานให้อย่างเพียงพอ โดยผู้บริหารระดับสูงจะต้องมีความเข้าใจในปรัชญาสหกิจศึกษาอย่างท่องแท้ โดยมีบทบาทและหน้าที่ดังนี้ 1) ประกาศนโยบายสหกิจศึกษา 2) กำหนด มอบหมาย กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานของหน่วยงานและผู้บริหารที่รับผิดชอบการดำเนินงานสหกิจศึกษา 3) จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรอย่างเหมาะสมและเพียงพอ และ 4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานที่รับผิดชอบมีความเป็นเลิศในการดำเนินงานสหกิจศึกษา (สมาคมสหกิจศึกษาไทย, 2555) ในปัจจุบันนี้สถาบัน

การศึกษาและสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนได้นำระบบสหกิจศึกษามาใช้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ ระบบสหกิจศึกษาจะไม่เกิดขึ้นหากผู้บริหารระดับสูงของแต่ละหน่วยงานไม่ให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (วันชาติ และคณะ, 2555)

3. การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (Management Efficiency) หมายถึง กระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรจากการทำงานร่วมกัน โดยใช้ปัจจัยการดำเนินงาน 4 ด้าน ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการดำเนินงานอย่างคุ้มค่าที่สุด ซึ่งการบริหารงานสหกิจศึกษาในสถาบันการศึกษาอาจจัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบการดำเนินงานสหกิจศึกษาของสถาบันเป็นการเฉพาะและเป็นหน่วยประสานงานสหกิจศึกษาระหว่างคณะ หรือภาควิชาเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการจัดการและการให้บริการงานสหกิจศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการบริหารจัดการสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ ผู้บริหารระดับสูงจะต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจนที่จะนำไปสู่การกำหนดผู้รับผิดชอบผู้ประสานงานและผู้นิเทศงาน โดยต้องกำหนดและมอบหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบดำเนินงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการทั้งระบบ และกำหนดหัวหน้าฝ่ายหรือรองหัวหน้าฝ่ายเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการประสานงานกับสถานศึกษาเพื่อคัดเลือกนักศึกษา ตลอดจนคัดเลือกผู้นิเทศงานที่เหมาะสม รวมทั้งจัดให้มีการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการจัดสหกิจศึกษาอย่างเหมาะสมเพื่อนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงงานและโครงงานให้กับนักศึกษาต่อไป (สมาคมสหกิจศึกษาไทย, 2555)

4. ความรู้ความเข้าใจในพันธกิจสหกิจศึกษา (Co-Op Mission Knowledgement) หมายถึง ผู้ดำเนินงานสหกิจศึกษาในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการ มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดพื้นฐาน วัตถุประสงค์โดยรวม และมาตรฐานการดำเนินงานที่ชัดเจน สามารถชี้แจงและอธิบายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของการดำเนินงานร่วมกันได้ อีกทั้งมีการจัดการความรู้สหกิจศึกษาไว้อย่างเป็นระบบและมีการจัดทำคู่มือการดำเนินงานสหกิจศึกษาเพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสหกิจศึกษา คือ ผู้บริหารและผู้ดำเนินงานสหกิจศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจในสหกิจศึกษาอย่างชัดเจน (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2549) โดยผู้ปฏิบัติงานจะต้องศึกษาด้วยตนเอง ส่วนหนึ่งเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานสหกิจศึกษามาก่อนและจากการลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง เพื่อที่จะนำความรู้ความเข้าใจด้านสหกิจศึกษาออกเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจตรงกัน เพื่อประโยชน์ของนักศึกษา ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

5. ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (Stakeholder's Cooperation) หมายถึง ความเต็มใจในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนของบุคคลภายในองค์กรและภายนอกองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสหกิจศึกษาโดยทุกฝ่ายให้การยอมรับ เห็นคุณค่าและประโยชน์ร่วมกัน ทำให้เกิดการขยายเครือข่ายความร่วมมือต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งในการดำเนินงานสหกิจศึกษาจะต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานหลายฝ่าย หากทุกภาคส่วนให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะทำให้การทำงานต่าง ๆ สำเร็จได้ด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานสหกิจศึกษาเป็นงานต้องอาศัยความร่วมมือของหลายฝ่ายด้วยกันไม่ว่าจะเป็นสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ให้การสนับสนุนด้านนโยบายในภาพรวม สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งวิชาการที่ให้ความรู้และพัฒนาทักษะ อีกทั้งเป็นแหล่งวิจัยและพัฒนาในด้านต่าง ๆ นักศึกษาเป็น

ผลผลิตของสถาบันการศึกษาที่ผลิตบัณฑิตออกสู่ตลาดแรงงานให้ตรงกับความต้องการ สถานประกอบการเป็นแหล่งพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานให้นักศึกษาได้เรียนรู้ประสบการณ์ปฏิบัติงานจริง และสมาคมหรือองค์กรต่าง ๆ เป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานสหกิจศึกษา จะเห็นได้ว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่างก็มีบทบาทในการร่วมมือกันพัฒนาบัณฑิตให้มีประสิทธิภาพและพร้อมที่จะออกสู่ตลาดแรงงานในอนาคตต่อไป

6. การติดต่อสื่อสารและการประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ (Communications and Public Relations Efficiency) หมายถึง การวางแผนกระบวนการติดต่อสื่อสารและการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานสหกิจศึกษาไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบผ่านช่องทางที่หลากหลาย และช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจ และสามารถประสานงานให้ฝ่ายต่าง ๆ ได้ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบได้ตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์การ

7. การเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาสหกิจศึกษา (Student Preparation) หมายถึง การจัดเตรียมหลักสูตรอบรมนักศึกษาสหกิจศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนออกปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ณ สถานประกอบการและการจัดทำรายงานสารนิพนธ์ทางวิชาการที่มีประโยชน์กับสถานประกอบการ การเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาสหกิจศึกษานั้น ต้องเริ่มต้นตั้งแต่การเรียนการสอนความรู้ทฤษฎีในห้องเรียน การจัดให้มีการปฐมนิเทศก่อนนักศึกษาจะออกสหกิจศึกษา การทบทวนความรู้ทางวิชาการ การใช้อุปกรณ์สำนักงานที่ทันสมัย รวมทั้งการฝึกอบรมด้านทักษะภาษาอังกฤษ การฝึกอบรมบุคลิกภาพ การทำงานเป็นทีม และการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการจัดทำรายงานสารนิพนธ์ทางวิชาการ โดยให้ศูนย์สหกิจศึกษาของสถานศึกษาเป็นผู้จัดเตรียมความพร้อมให้แก่นักศึกษา (สมาคมสหกิจศึกษาไทย, 2552)

8. ความเหมาะสมของผู้ประสานงานสหกิจศึกษา (Co-Op Coordinator's Suitability) หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านงานสหกิจศึกษา มีจิตใจให้บริการ และมีความสามารถในการให้คำปรึกษา ธวัชชัย ฑีฆชุณหเถียร (ธวัชชัย, 2541) กล่าวถึงลักษณะของผู้ประสานงานสหกิจศึกษาที่ดีต้องมีบุคลิกลักษณะที่น่าเชื่อถือ และเป็นผู้ที่มีใจโอบอ้อมอารีต่อผู้อื่น มีความชำนาญเฉพาะตัว ด้านการสร้างแรงจูงใจ การนำเสนอการประสานงาน การวางแผน การสร้างระบบงาน การวิเคราะห์สรุป การให้คำปรึกษา และการประเมินผล ซึ่งการดำเนินงานสหกิจศึกษาจะต้องร่วมมือกับบุคคลหลายฝ่ายด้วยกัน ผู้ประสานงานงานสหกิจศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานสหกิจศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ

9. บทบาทของผู้นิเทศงานสหกิจศึกษา (Roles of Job Advisor Academic and Job Supervisor) หมายถึง คณาจารย์นิเทศและพนักงานนิเทศ ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลนักศึกษาให้คำปรึกษาทางด้านวิชาการและการปฏิบัติบัติงานให้แก่นักศึกษาโดยทั้งสองฝ่ายจะต้องปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานสหกิจศึกษาร่วมกัน ผู้นิเทศงานสหกิจศึกษาเป็นบุคคล 2 ฝ่าย ได้แก่ การนิเทศงานสหกิจศึกษาของคณาจารย์นิเทศ ซึ่งเป็นการติดตามความก้าวหน้าของโครงงานของนักศึกษา ประเมินผลและให้ข้อเสนอแนะแก่นักศึกษา และการนิเทศงานสหกิจศึกษาของผู้นิเทศงานหรือพนักงานพี่เลี้ยงในสถานประกอบการเป็นผู้ให้คำปรึกษา ติดตาม แนะนำการปฏิบัติงานของนักศึกษาและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายในสถานประกอบการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกสหกิจศึกษา ผู้นิเทศงานสหกิจศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานสหกิจศึกษาประสบผลสำเร็จ

10. การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน (Maintaining Good Partnership) หมายถึง การสร้างความพอใจ ความศรัทธา ความเคารพนับถือเพื่อโน้มนำให้มีความรู้สึกใกล้ชิดเป็นกันเอง จูงใจให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน การสร้างบรรยากาศการดำเนินงานระหว่างกัน มีการสอบถามปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอทำให้มีการติดต่อประสานงานร่วมกันอย่างยั่งยืนในงานสหกิจศึกษา ในการดำเนินงานสหกิจศึกษานั้นทั้งสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างกัน เพราะสถานประกอบการเป็นแหล่งเสริมสร้างประสบการณ์และทักษะทางวิชาชีพให้กับนักศึกษาสหกิจศึกษา ส่วนสถานศึกษานั้นเป็นศูนย์รวมของแหล่งความรู้ความสามารถในภาคทฤษฎี เมื่อมีความสัมพันธ์ที่ดีแล้วก็ควรที่จะรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันไว้ให้อยู่ตลอดไป ซึ่งการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันของสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการ ถือเป็นปัจจัยที่จะทำให้การดำเนินงานสหกิจศึกษาประสบผลสำเร็จ (นีรนุช และคณะ, 2552)

11. การติดตาม การประเมินผลและการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับ (Monitoring Evaluation & Feedback) หมายถึง การรับรู้ความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานสหกิจศึกษาในทุกขั้นตอน มีการวัดผลและประเมินผล แล้วนำผลการประเมินแจ้งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้การดำเนินงานสหกิจศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุผลสำเร็จอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (สมใจ, 2552) ได้เสนอรูปแบบวิธีการปรับปรุงคุณภาพการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องภายใต้ชื่อทฤษฎี PDCA ได้แก่ 1) การสร้างแผนการปรับปรุง (Plan) 2) การปฏิบัติตามแผนการปรับปรุง (Do) 3) การตรวจสอบผล (Check) และ 4) การปฏิบัติเพื่อปรับปรุง (Act, Adjust) ซึ่งการประเมินผลการดำเนินงานและการแจ้งข้อมูลย้อนกลับถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณภาพงานสหกิจศึกษาอย่างต่อเนื่อง

12. ประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างยั่งยืน (Operation Effectiveness and Sustainability of Cooperative Education) หมายถึง การดำเนินงานสหกิจศึกษาในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการที่บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง 5 ปีขึ้นไป โดยใช้ทรัพยากรและงบประมาณที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยวัดจากมุมมองด้านผู้ที่เกี่ยวข้อง มุมมองด้านกระบวนการทำงานภายในองค์กร มุมมองด้านการเรียนรู้และการเติบโต และมุมมองด้านการเงิน การดำเนินงานพัฒนาสหกิจศึกษาให้เกิดความยั่งยืนได้นั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานสหกิจศึกษาจะต้องดำเนินงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปี จึงจะเกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกัน เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการและประสบการณ์การทำงานระหว่างคณาจารย์ผู้นิเทศและพนักงานนิเทศของสถานประกอบการ โดยทุกฝ่ายต่างก็ได้รับประโยชน์และคุณค่าในการร่วมดำเนินงานสหกิจศึกษาร่วมกัน (สมาคมสหกิจศึกษาไทย, 2554)

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

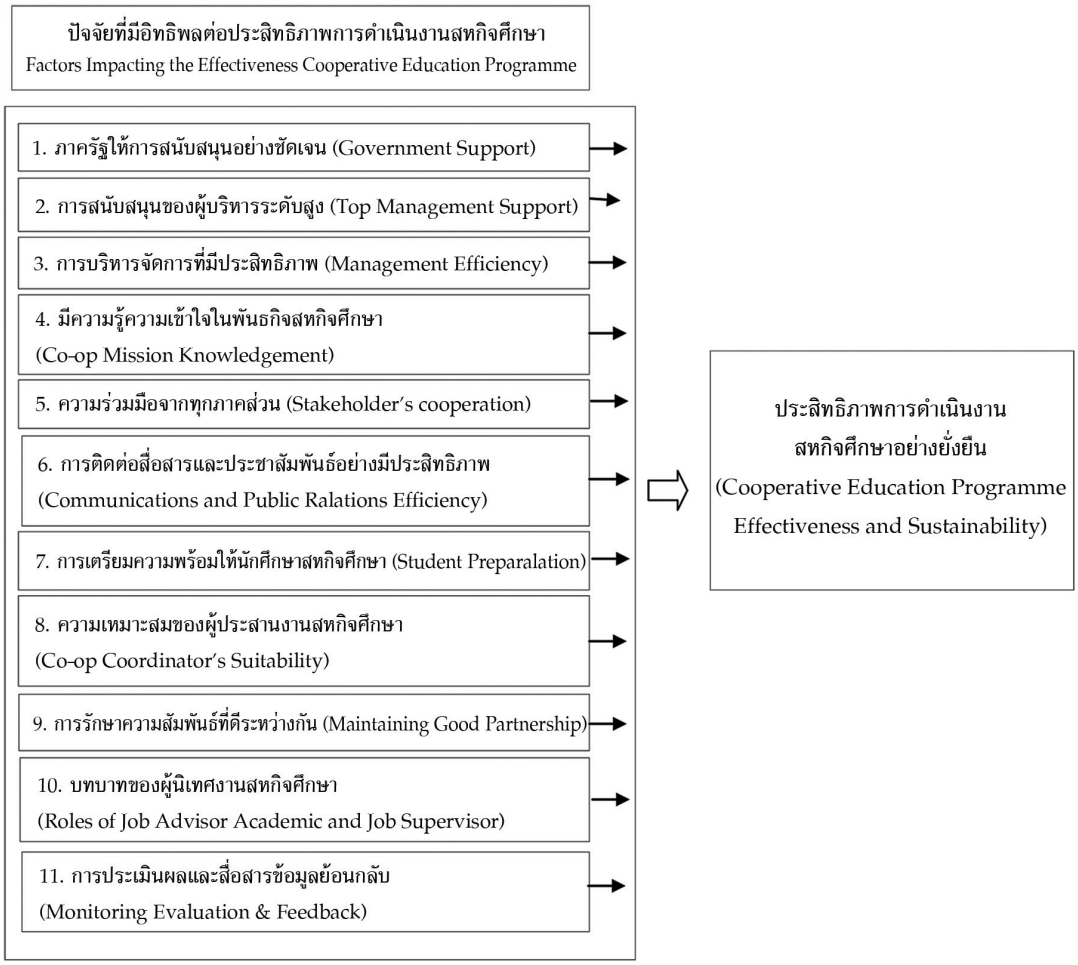

ที่มา : บูรณาการจาก วันชาติ นภาศรี ธวัชชัย แสนชมพู และสิริรัตน์ เลิศมีมงคลชัย (วันชาติ และคณะ, 2555) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2549)

ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมุติฐานงานวิจัย ดังนี้

1) ปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการ

2) ปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษามีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ สถาบันการศึกษาในสังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 56 แห่ง และสถานประกอบการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในประเทศไทยที่เข้าร่วมดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างต่อเนื่อง 5 ปีขึ้นไป จำนวน 509 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างถูกคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane (อ้างถึงใน บุญใจ, 2550) และถูกเลือกโดยแยกประชากรตามภูมิภาค คำนวณตามสัดส่วนแล้วใช้วิธีการจับฉลาก ได้จำนวนตัวอย่างสำหรับสถาบันการศึกษา จำนวน 49 แห่ง โดยกำหนดให้ผู้บริหารระดับสูงสุดของหน่วยงานสหกิจศึกษาในสถาบันการศึกษา เป็นผู้แทนในการตอบแบบสอบถามและได้จำนวนตัวอย่างจากสถานประกอบการ จำนวน 224 แห่ง โดยกำหนดให้ผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรบุคคลเป็นผู้แทนในการตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามถูกส่งทางไปรษณีย์ตามจำนวนตัวอย่าง ได้รับตอบกลับจากสถาบันการศึกษา จำนวน 39 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 79.59 และจากสถานประกอบการ จำนวน 151 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 61.41 โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน 2556

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบปลายเปิด โดยข้อคำถามครอบคลุมปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษา ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ จำแนกออกเป็น 11 ปัจจัย ดังนี้ 1) ภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างชัดเจน 2) การสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูง 3) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ 4) มีความรู้ความเข้าใจในพันธกิจสหกิจศึกษา 5) ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน 6) การติดต่อสื่อสารและการประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ 7) การเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาสหกิจศึกษา 8) ความเหมาะสมของผู้ประสานงานสหกิจศึกษา 9) บทบาทของผู้นิเทศงานสหกิจศึกษา 10) การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน 11) การประเมินผลและสื่อสารข้อมูลย้อนกลับ และตัวแปรตามคือประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการ

แบบสอบถามถูกทดสอบความเที่ยงตรงโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) โดยใช้วิธีการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of Item Objective Congruence) พบว่าได้ค่าความสอดคล้องของทุกข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน แสดงว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งผลพบว่าค่าที่ได้อยู่ระหว่าง 0.837 - 0.884 ซึ่งมากกว่า 0.8 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์การยอมรับได้ (บุญใจ, 2550)

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยใช้สถิติเชิงพรรณา (Descriptive Statistics) ด้วยค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบสมมุติฐานการวิจัย ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามกลับ ในกลุ่มสถาบันการศึกษาพบว่าเป็นสถาบันการศึกษาสังกัดภาครัฐบาล จำนวน 21 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 53.85 โดยส่วนใหญ่มีที่ตั้งอยู่ในภาคกลาง จำนวน 19 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 48.72 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่งงานเป็นหัวหน้าหน่วยงาน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 38.46 เป็นเพศชาย จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 56.41 จบการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 51.28 และมีประสบการณ์การทำงานด้านสหกิจศึกษาอยู่ระหว่าง 4 - 6 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 38.46 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามกลับ ในกลุ่มสถานประกอบการพบว่าส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 129 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 85.43 ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในภาคกลาง จำนวน 79 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 52.32 ดำเนินธุรกิจภาคการผลิต จำนวน 78 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 51.66 มีจำนวนพนักงานอยู่ระหว่าง 100 - 500 คน จำนวน 77 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50.99 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 50.33 เป็นผู้บริหารระดับต้น จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 42.38 และมีประสบการณ์การทำงานอยู่ระหว่าง 6 - 10 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 30.46

ผลการศึกษาปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษา พบว่าในกลุ่มสถาบันการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.22, S.D. = 0.474) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจในพันธกิจสหกิจศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.54, S.D. = 0.537) รองลงมาด้านความเหมาะสมของผู้ประสานงานสหกิจศึกษา ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.531) ส่วนความคิดเห็นในกลุ่มสถานประกอบการเกี่ยวกับปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาพบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.81, S.D. = 0.650) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยรายด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ การสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูง ($\overline{X}$ = 4.07, S.D. = 0.671) รองลงมาคือ การประเมินผลและและสื่อสารข้อมูลย้อนกลับ ($\overline{X}$ = 3.96, S.D. = 0.615)

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาและประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการ (ผลที่ได้แสดงในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาและประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการ

ปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษา	ประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างยั่งยืน (r)	
	สถาบันการศึกษา	สถานประกอบการ
1. ภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างชัดเจน	0.354*	0.384**
2. การสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูง	0.138	0.402**
3. การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ	0.185	0.338**
4. ความรู้ความเข้าใจในพันธกิจสหกิจสหกิจศึกษา	0.189	0.411**
5. ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน	0.411**	0.477**
6. การติดต่อสื่อสารและ การประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ	0.412**	0.291**
7. การเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาสหกิจศึกษา	0.404**	0.490**
8. ความเหมาะสมของผู้ประสานงานสหกิจศึกษา	0.277	0.368**
9. บทบาทของผู้นิเทศงานสหกิจศึกษา	0.587**	0.433**
10. การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน	0.387**	0.401**
11. การประเมินผลและสื่อสารข้อมูลย้อนกลับ	0.423**	0.566**

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$: $r \geqslant 0.51$ มีความสัมพันธ์กันสูง, $0.31 \leqslant r \leqslant 0.50$ มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง, $r \leqslant 0.30$ มีความสัมพันธ์กันต่ำ

พบว่าในกลุ่มสถาบันการศึกษา ปัจจัยในการดำเนินงานสหกิจศึกษาด้านบทบาทของผู้นิเทศงานสหกิจศึกษา ($r = 0.587$, $p < 0.01$) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษาในระดับสูง ในระดับรองลงมาได้แก่ ด้านการประเมินผลและสื่อสารข้อมูลย้อนกลับ ($r = 0.423$, $p < 0.01$) ด้านการติดต่อสื่อสารและด้านการประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ ($r = 0.412$, $p < 0.01$) ด้านความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ($r = 0.411$, $p < 0.01$) ด้านการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาสหกิจศึกษา ($r = 0.404$, $p < 0.01$) ด้านการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ($r = 0.387$, $p < 0.01$) และด้านภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างชัดเจน ($r = 0.354$, $p < 0.05$) ส่วนผลการศึกษาในกลุ่มสถานประกอบการพบว่าปัจจัยในการดำเนินงานสหกิจศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยด้านที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ได้แก่ ด้านการประเมินผลและสื่อสารข้อมูลย้อนกลับ ($r = 0.566$, $p < 0.01$) ส่วนด้านการติดต่อสื่อสารและการประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ ($r = 0.291$, $p < 0.01$) มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำและปัจจัยที่เหลือมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ดังนั้น จึงยอมรับตามสมมุติฐานที่กำหนด

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่าปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาทั้ง 11 ด้าน มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในสถานประกอบการพบว่า ปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างยั่งยืนในสถานประกอบการ ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในพันธกิจสหกิจศึกษา (β = 0.189, p < 0.5) 2. ปัจจัยด้านความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (β = 0.237, p < 0.1) และ 3. ปัจจัยด้านการประเมินผลและสื่อสารข้อมูลย้อนกลับ (β = 0.412, p < 0.1)

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษา ในด้านภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างชัดเจน เนื่องจากปัจจุบันภาครัฐได้มีการกำหนดนโยบายสนับสนุนการดำเนินงานสหกิจศึกษาในสถาบันการศึกษาอย่างชัดเจน ทั้งเรื่องการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และนโยบายการลดหย่อนภาษีให้กับสถานประกอบการที่เข้าร่วมสหกิจศึกษา สอดคล้องกับงานของเฉลิมขวัญ ครุฑบุญยงค์ (เฉลิมขวัญ, 2552) ที่พบว่าการดำเนินงานสหกิจศึกษาให้ประสบผลสำเร็จนั้นภาครัฐต้องให้การสนับสนุน ในด้านงบประมาณ การสร้างฐานข้อมูลเครือข่ายสถานประกอบการ และเปิดโอกาสให้แต่ละสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักสูตรสหกิจศึกษาให้เหมาะสมกับตนเอง และต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งสถาบันอุดมศึกษา นักศึกษา สถานประกอบการ สมาคมสหกิจศึกษาไทย เครือข่ายเพื่อการพัฒนาอุดมศึกษา องค์กรวิชาชีพ และองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงในการร่วมกันพัฒนาบัณฑิตให้มีความสมบูรณ์พร้อมมีคุณภาพ คุณลักษณะตามความต้องการของสถานประกอบการ (สุเมธ, 2552) สอดคล้องกับงานของวันชาติ และคณะ (วันชาติ และคณะ, 2555) ซึ่งพบว่าการดำเนินงานสหกิจศึกษาให้ประสบผลสำเร็จนั้นต้องอาศัยความร่วมมืออย่างเป็นระบบของเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเครือข่ายความร่วมมือเกิดขึ้นจากการยอมรับ การเห็นคุณค่าและประโยชน์ร่วมกันในการดำเนินงาน และจะทำให้เกิดการขยายเครือข่ายความร่วมมือออกไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น เมื่อมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วน หน่วยงานควรที่จะรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันไว้ให้อยู่ตลอดไป ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจะช่วยให้การดำเนินงานสหกิจศึกษาประสบผลสำเร็จอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (สมาคมสหกิจศึกษาไทย, 2552) นอกจากนี้สถาบันการศึกษาต้องจัดให้มีการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาสหกิจศึกษาโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้นักศึกษามีความพร้อมก่อนการไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษา (อลงกต, 2549) และต้องจัดให้มีผู้นิเทศงานสหกิจศึกษาเดินทางไปเยี่ยมนักศึกษาสหกิจศึกษาที่ปฏิบัติงาน ณ สถานประกอบการต่าง ๆ จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การทำงานกับพนักงานที่ปรึกษาของสถานประกอบการ ได้รับทราบปัญหาต่าง ๆ ของนักศึกษา ได้เห็นการทำงานจริงของนักศึกษาและพนักงานในสถานประกอบการ ผลที่ได้สามารถนำมาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาได้ (สมาคมสหกิจศึกษาไทย, 2552)

ในสถานประกอบการพบว่าทุกปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เป็นเพราะสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษามีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการ ทำให้สถานประกอบการสามารถกำหนดงานที่มีคุณภาพ หรือวางแผนในการให้นักศึกษาเข้าไปทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรเอง ได้นักศึกษามาช่วยงานและจ่ายค่าตอบแทนต่ำ ทำให้พนักงานประจำมีเวลาทำงานอื่นที่มีความสำคัญกว่าสถานประกอบการเองได้มีโอกาสร่วมในการผลิตบัณฑิตหรือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงออกสู่สังคมเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีขององค์กร รวมทั้งเป็นการช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา ขณะเดียวกันยังได้ใช้โอกาสตลอดระยะเวลาที่นักศึกษาปฏิบัติงานนั้นสัมภาษณ์งานนักศึกษาหรือคัดเลือกพนักงานก่อนที่จะจบการศึกษา ทำให้มีโอกาสเรียนรู้และคัดเลือกลักษณะบุคคลที่องค์กรต้องการ เกิดระบบการคัดสรรพนักงานอย่างมีคุณภาพ ประหยัดทรัพยากรและงบประมาณในการคัดเลือกและฝึกอบรมพนักงานใหม่ ผลจากการทำงานร่วมกันระหว่างสถานประกอบการและสถาบันการศึกษายังต่อยอดให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการอื่น ๆ ตามมา เช่น งานวิจัยเชิงพาณิชย์ การพึ่งพากันและกันทางข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ทรัพยากรและพนักงาน ทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของทั้งสถาบันอุดมศึกษา และสถานประกอบการเพิ่มขึ้นนอกจากนี้สถานประกอบการยังสามารถใช้ความร่วมมือสหกิจศึกษาในการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของสถานประกอบการในฐานะเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility, CSR) โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาและอุดมศึกษาไทย (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2551) หลังจากที่สถาบันการศึกษาได้เข้าไปชี้แจงหรือสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการสหกิจศึกษาแก่สถานประกอบการให้ทราบแล้ว และให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติงานที่ตรงกับสาขาวิชาชีพ

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษา ไม่พบว่ามีปัจจัยใดที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเนื่องจากความมีคุณภาพของบัณฑิตทั้งประกอบไปด้วย ความรู้ทางด้านวิชาการ ความพร้อมของทักษะการปฏิบัติงาน และความมีคุณธรรมจริยธรรม ทำให้สหกิจศึกษาเป็นเพียงภารกิจด้านหนึ่งของการผลิตบัณฑิตเท่านั้น และในบางสถานศึกษาอาจให้แต่ละสาขาหรือหลักสูตรจัดสหกิจศึกษาที่หมาะสมกับนักศึกษาในสาขาหรือในหลักสูตรนั้นเอง (เฉลิมขวัญ, 2552) จากเหตุผลข้างต้นอาจทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของสหกิจศึกษาในสถาบันการศึกษาอาจขึ้นอยู่กับหลาย ๆ ปัจจัยที่แตกต่างกัน ซึ่งในการศึกษาครั้งหน้าอาจทำการศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติมนอกเหนือจากนี้ เพื่อค้นหาปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถาบันการศึกษานอกจากนี้ยังพบว่าการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวนตัวอย่างสถาบันการศึกษาที่ตอบแบบสอบถามเพียง 49 ตัวอย่าง ซึ่งอาจทำให้เกิดข้อด้อยในการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุจึงทำให้ผลการศึกษานี้ไม่พบผลกระทบที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในสถานประกอบการ พบว่าปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืน ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในพันธกิจสหกิจศึกษา ด้านความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และด้านการประเมินผลและสื่อสารข้อมูลย้อนกลับ อาจเนื่องจากว่าในการดำเนินงานสหกิจศึกษาให้ประสบผลสำเร็จได้นั้นผู้รับผิดชอบดำเนินงานสหกิจศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการแนวคิดและพันธกิจสหกิจศึกษาให้ถ่องแท้เพื่อที่จะสามารถอธิบายชี้แจงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของการดำเนินงานสหกิจศึกษาร่วมกันได้ (วันชาติ และคณะ, 2555)

ทำให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เกิดเครือข่ายความร่วมมือเกิดขึ้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยอมรับ เห็นคุณค่าและประโยชน์ร่วมกันในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาบัณฑิตให้มีความสมบูรณ์พร้อม มีคุณภาพคุณลักษณะตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2549; วันชาติ และคณะ, 2555) นอกจากนี้การดำเนินงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการซึ่งเป็นแหล่งให้ความรู้และทักษะกับนักศึกษาในการปฏิบัติงานจริง จะต้องมีการติดตามประเมินผลคู่ขนานกับการจัดสหกิจศึกษาในสถาบันการศึกษาเพื่อนำผลมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการจัดสหกิจศึกษาให้ดียิ่งขึ้นและหากหน่วยงานสามารถรับรู้ข้อมูลป้อนกลับจากกระบวนการติดตามประเมินผล การควบคุมคุณภาพ การรับรู้ความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้า ความสำเร็จของการดำเนินการจัดการศึกษาในทุกขั้นตอนจะสามารถนำข้อมูลป้อนกลับไปเป็นบทเรียนสำหรับพัฒนาสหกิจศึกษาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (วันชาติ และคณะ, 2555)

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยในการดำเนินงานสหกิจศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืน ทั้งในสถาบันการศึกษาและในสถานประกอบการ สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นิเทศงานสหกิจศึกษาและด้านการประเมินผลและสื่อสารข้อมูลย้อนกลับ โดยมุ่งเน้นไปที่ติดตามดูแลระบบการนิเทศงานสหกิจศึกษาของคณาจารย์และพนักงานที่ปรึกษาในสถานประกอบการและการประเมินผลและข้อมูลย้อนกลับ เพื่อให้ทราบข้อมูลอันเป็นประโยชน์ที่จะนำมาปรับปรุงและพัฒนางานสหกิจศึกษาให้ประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนส่วนปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจในพันธกิจสหกิจศึกษา ด้านความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และด้านการประเมินผลและสื่อสารข้อมูลย้อนกลับ มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างยั่งยืนในสถานประกอบการ ซึ่งผลที่ได้จะเป็นข้อมูลให้สถานประกอบการในการให้ความสำคัญเพื่อให้การดำเนินงานสหกิจศึกษาบรรลุผลตามที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผลที่ได้ยังเป็นข้อมูลที่สำคัญให้สถานศึกษาและสถานประกอบการในการดำเนินงานสหกิจศึกษาร่วมกันให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมทั้งเป็นข้อมูลให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเผยแพร่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบถึงปัจจัยการดำเนินงานสหกิจศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ยั่งยืนเพื่อนำผลที่ได้รับไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสนับสนุนและส่งเสริม รวมทั้งหาแนวทางสร้างความเข้าใจกับทุกภาคส่วนเพื่อช่วยให้การดำเนินงานสหกิจศึกษามีประสิทธิภาพและมีการพัฒนาสู่ความยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบ็ญจาภา สุทธะพินทุ รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต ไข่มุกด์ คุณวิทยา โยธารินทร์ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ตุ้งสวัสดิ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมใจ บุญหมื่นไวย ที่ให้คำปรึกษา ตรวจสอบ และแก้ไขให้

งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์และขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัวอันเป็นที่รักที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุนการศึกษาเป็นอย่างดียิ่ง

บรรณานุกรม

เฉลิมขวัญ ครุฑบุญยงค์. (2552). การติดตามผลสัมฤทธิ์โครงการสหกิจศึกษาเครือข่ายอุดมศึกษาภาคกลางตอนบน. **วารสารสหกิจศึกษาไทย**. ปีที่ 1. ฉบับที่ 2. หน้า 67-86

ธวัชชัย ทีฆชุณหเถียร. (2541). ผลการดำเนินงานโครงการสหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพในหลักสูตรระดับปริญญาตรี. **วารสารเทคโนโลยีสุรนารี**. ปีที่ 5. ฉบับที่ 2. หน้า 97-107

นีรนุช ภาชนะทิพย์ กัลยาณี ตีรวัฒน์ ลิลา วุฒิวาณิชยกุล และปฐมาวดี กุลวัฒนะไพศาล. (2552). **การติดตามผลการเข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษาของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. เข้าถึงเมื่อ (10 มีนาคม 2555). เข้าถึงได้จาก (http://co-op.psd.ku.ac.th)

บุญใจ ศรีสถิตย์นรากูร. (2550). **ระเบียบวิธีวิจัย : แนวทางปฏิบัติสู่ความสำเร็จ**. กรุงเทพฯ : ยูแอนด์ไอ อินเตอร์มีเดีย

วันชาติ นภาศรี ธวัชชัย แสนชมพู และสิริรัตน์ เลิศมีมงคลชัย. (2555). **การพัฒนาตัวแบบปัจจัยความสำเร็จสหกิจศึกษาแบบมีส่วนร่วม**. ลำปาง : มหาวิทยาลัยเนชั่น

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2549). **รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการสหกิจศึกษานำร่องของประเทศไทยดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2545 - 2547**. นครราชสีมา : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2551). **โครงการสหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพ : คู่มือสหกิจศึกษา 2552 - 2553 สำหรับนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษา**. นครราชสีมา : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2553). **โครงการสหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพ : คู่มือสหกิจศึกษา 2554 - 2555 สำหรับนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษา**. นครราชสีมา : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สมาคมสหกิจศึกษาไทย. (2552). **มาตรฐานและการประกันคุณภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครราชสีมา : มิตรภาพการพิมพ์

สมาคมสหกิจศึกษาไทย. (2552). **ประมวลสาระชุดฝึกอบรมสหกิจศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครราชสีมา : มิตรภาพการพิมพ์

สมาคมสหกิจศึกษาไทย. (2554). **ประมวลสาระชุดฝึกอบรมสหกิจศึกษา**. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สมาคมสหกิจศึกษาไทย. (2555). **คู่มือการจัดสหกิจศึกษา**. กรุงเทพฯ : ปริ้น ซิตี้

สมใจ ลักษณะ. (2552). **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน**. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา

สุเมธ แย้มนุ่น. (2552). รูปแบบการจัดสหกิจศึกษาเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ. **วารสารสหกิจศึกษาไทย**. ปีที่ 1. ฉบับที่ 2. หน้า 53-65

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **แผนการดำเนินงานส่งเสริมสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2551 - 2555**. กรุงเทพฯ : ออนเดอะไลน์

อลงกต ยะไวทย์. (2549). **การพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีจากผลการเปรียบเทียบสมรรถนะกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย